

Bc. Jana Válková

MEDIÁLNÍ VÝCHOVA VE VÝUCE DĚJIN POÚNOROVÉHO ČESKOSLOVENSKA (VČETNĚ REGIONU JIŽNÍCH ČECH)

Diplomová práce Historického ústavu Filozofické fakulty Jihočeské univerzity, České Budějovice 2020, 213 s., z toho 113 s. textových, obrazových a tabulkových příloh.

Jana Válková se ve své diplomové práci věnuje období 1948-1960 v Československu ve výuce dějepisu z pohledu mediální výchovy. Mediální výchova je zde pojata zejména z hlediska vlivu médií na veřejné mínění. Na základě analýzy současných učebnic dějepisu se práce zabývá tématy, která jsou vhodnou ukázkou dobové komunistické propagandy. Mezi vybranými celky jsou politické perzekuce, měnová reforma z roku 1953, odraz propagandy v umění a kampaň provázející boj s mandelinkou bramborovou. Předkládanou práci lze zařadit do oblasti didaktiky a metodiky dějepisu, jejímž hlavním výstupem je zveřejnění materiálů především písemné a vizuální povahy, které vhodně ilustrují dobovou propagandu. V samotném závěru práce uvádí několik modelových pracovních listů pro výuku dějepisu, které vycházejí z uvedených materiálů.

Struktura práce je logická a přehledná. Skládá se ze dvou hlavních částí. Teoretická část představuje úvod k didaktice dějepisu a klíčovým tématům a událostem padesátých let v Československu. Autorka využila základní dostupnou literaturu a prokázala dobrou orientaci ve zvoleném historickém období. Praktická část představuje konkrétní ukázky komunistické propagandy v dobovém tisku, filmu a na plakátech. Tento soubor především vizuálních pramenů je pak na samotném konci doplněn sérií modelových pracovních listů se zaměřením na mediální výchovu. Pramennou základnou pro uvedené vizuální prameny se stal soudobý tisk, především Rudé právo, Lidové noviny, Mladá fronta a pro prameny k regionálním dějinám jižních Čech byl využit deník Jihočeská pravda. Zjednodušeně se dá říci, že autorka se pokusila vytvořit školní historický pramen na dané období, který by mohl ideálně posloužit k zařazení mediální výchovy do výuky dějepisu. Jedná se o počín jistě chvályhodný, jelikož práce se školním historickým pramenem je klíčovým prvkem historického myšlení.

Jana Válková vybrala čtyři reprezentativní témata spadající do 50. let 20. století. Proti jejímu postupu nelze v zásadě nic namítat, avšak je na škodu, že autorka nevymezila základní kritéria pro výběr těchto tematických bloků. Jádro její práce tkví především ve shromáždění

dostatečné pramenné základny a sadě modelových pracovních listů pro výuku dějin 20. století v 50. letech. První část práce splnila autorka takřka na výbornou. Využila dostupná dobová média, na kterých se dá velmi dobře ilustrovat působení komunistické propagandy. Naproti tomu postavila osobní výpovědi obětí politických procesů, které jasně kontrastují s hlavním proudem socialistické žurnalistiky. Nechybí ani odkazy na televizní dokumenty a užitečné internetové portály pro výuku dějin 50. let, jež pomohou objasnit historické souvislosti.

Největší nedostatek předkládané práce však spatřuji v sadě modelových pracovních listů, jež využívají nashromážděné historické prameny. Jak autorka sama uvádí například na straně 31: *„Práce s vizuálním médiem by měla vždy být podpořena konkrétními otázkami a úkoly a řídit se kroky didaktické analýzy. Prvním krokem při práci s ikonickým textem je popis pramene. Druhým krokem při rozboru popisu vizuálního média je způsob, kterým je vyobrazena realita neboli ikonografie. Posledním krokem je interpretace zobrazení reality (ikonologie). Po patřičné analýze vizuálního média je potřeba jej zařadit do historických souvislostí.“* Je na škodu, že teoretická východiska při práci s vizuálním pramenem (v tomto případě s fotografií Stalinova pomníku) nedokázala vhodně aplikovat do podoby konkrétního pracovního listu. Dále zde chybí důležitý didakticko-metodický úvod, jak s pracovním listem efektivně pracovat, jaké vyučovací metody využít a především, zda-li je vhodný pro žáky základních škol nebo studenty škol středních. Diferenciace učení vázaná na různý věk žáků a studentů je totiž jedním z nejdůležitějších bodů kvalitní didaktické analýzy. V některých pracovních listech by možná nebylo na škodu držet se pravidla, že méně někdy znamená více, protože v určitých případech je množství archivního materiálu v pracovním listu zbytečně mnoho a ztěžuje tak orientaci uživatele. I když autorka sama uvádí, že konkrétní práce s materiálem je vždy závislá na schopnostech učitele a na způsobu realizace úkolu, a proto je potřeba přistoupit k vlastním úpravám, které by umožnily konkrétnímu vyučujícímu efektivně pracovat s tímto materiálem, tak nelze pominout, že metodika nabízející kvalitní využití edukačního materiálu je stejně důležitá jako pramen samotný.

I přes tyto nedostatky autorka do většiny pracovních listů zařadila klíčový prvek, spočívající v historické analýze dobového pramene. Základní dovedností dobrého historika je umět klást otázky a hledat na ně odpovědi. Obdobně by měl pracovat také student se školním historickým pramenem. Cílené zacházení se školním historickým pramenem významnou měrou přispívá k celkově aktivnímu pojetí výuky. Směřuje k dějepisu logickému a kritickému.

Předkládaná práce nevykazuje žádné významnější formální nedostatky. Hlavním cílem diplomové práce bylo shromáždit dostatečné množství dobových pramenů, které by posloužily jako didaktický prostředek pro výuku 50. let 20. století se zapojením mediální výchovy. Tento úkol autorka bez pochyby zvládla. Na základě výše uvedeného práci doporučuji k obhajobě a navrhuji ji ohodnotit stupněm **velmi dobře**.

V Českých Budějovicích dne 6. června 2020

Mgr. Jaroslav Král